

Takáts Gyula

MERT A VAN SOHASE ÁLL

Nagy, nyugodt virágok,
szorgalmas, teli fák
vesznek körül,
és mégis és miért
száguldunk rajtuk át?

Hová a suhogó
kaszák mezőin át,
hol annyi sincs, se szó, se fű,
mint almák zöld válasza
az árnyékok zugán...

Pedig arany borunkban fürdik
a dionízosi szakáll.
Nyugodt virágok szirmain
köröz, zümmög s úszik a lét,
mert a van sohase áll.

Tundóklík s szép tökélyivel
üzen és sorba mind
telt varázsában oly egész,
hogy verseinknek könnye is minék?
Vagy csak a kő érti meg szobrait!

A MELLÉN ÉG A LÁZ

Új hegycsász jött a völgybe.
Szeme, lába fölér a régivel.
Asszony vigyáz az őszre,
johet a madár seregivel,

s mert mindig vár, magánya,
mint a lámpa, éjjel is vigyáz.
Reszketve les a zörgő fákra,
s széthajló mellén ég a láz,

elejteni a legnagyobb vadat
e telt-tögyű szőlők alatt,
hogy falra agancsát emelve,

ragyogjon ott, s ha már lejárt
és emlékében lángol csak e nyár,
még akkor is fényét keresse.

Lator László

TAKÁTS GYULA LÁTHATATLAN MŰHELYEI

Negyven-egynéhány évvel ezelőtt találkoztam először Takáts Gyula VIHAR ELŐTT-jével. Elég volt egyszer elolvasni, hogy belém rögződjön, annyira nekem való volt szoros formába zárt mámoros panteizmusa. Most meg azon kapom magam, hogy már-már úgy érzem: mentegetnem kell. Mert a manapság korszerűden cím leíró verset, természetlírát ígér, s az ilyesmire fintorogni szokás. (Mi is finnyásak voltunk akkoriban, csak persze másra.) Ráadásul ezt a verset költője, ha nem is ilyen színesen-ajzottan, ma is megírhatná. Azóta is mozdíthatatlanul kötődik a természethez, a tájhoz, a köznapi képeivel is nem köznapi sugallatokat küldöző anyagi világhoz. De nagyon igaz, amit magáról mond: a táj „sohasem jelentheti, és sohasé is jelentette verseimben a külsőt, a leírhatót, azaz a felületet”. Egyébként is, ha költészetről beszélünk, semmi sem olyan egyszerű. A líra meg-megisméltlódó hátraarcait is beleszámítva, a természet és az ember közti elemi kapcsolat aligha fog valaha is elszakadni.

Nézzük hát, hogy fog neki Takáts a leírásnak. Nem is kell egész költészetét, elég ezt az egy versét ismernünk, hogy azt mondjuk: közvetlenül a vers mögött ott érzik a látvány. A valóságos vihar, a felismerhető táj. A Balaton, talán Szigliget. Homéroszi táj, mondta Badacsonyra Fülep Lajos. Természetében, formáiban, fényeiben, színeiben bizonyosan van valami görögös-latinos íz. Innen kapja-e Takáts költészete antik sugárzását? Innen is, tőle tudjuk, hogy „a Balaton-vidék ragyogásában, a Balaton-felvidék meszes kopárainak forróságában a zöld Umbríát, Atrika tüzes közelségét” érezte mindig. A világban, a természetben otthonos, gyakorlatias római realizmusban látja a maga „tündéri materializmus”-ának (ezt is ő mondja magára) az előképét. Bár lírájában, különösen az elmúlt másfél-két évtized termésében, ott vannak a pusztulás, a halál képei, életműve mégis a természetes közegében élő ember derűjét árasztja. Keze ügyében levő kedves tárgyai mondhatni test szerint vannak jelen a költészetében. De ez a pontosan megjelenített kisvilág minduntalan meghasad, valami nagyobbra, egyetemesebbre nyílik. Nem filozófus költő, szerencsére, mert szemében a vers nem lehet „filozófiai lételek megfogalmazása”, hanem valami „filozófián túli szépmű, lényegnek a megpendülése”. A kis földi történetek egy nagyobb történet képsorába illeszkednek, s a nagy és a kicsi egymásnak adja ragyogását.